

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

MART 1971

SAYI 81

CİLT : 14

350 KURUŞ

TÜRLON

Türk Nylon 6 ipliği

SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi Telefon: 33 12 — 26 44
BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89
BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XIV

MART 1971

CAYI : 81

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATİK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
GÜNER ŞEKERCİOĞLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

ORHAN BULDAÇ
NACİ SARIEYYÜBOĞLU
SEZER SUNGUR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürlü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Denge Orhan BULDAÇ
16. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
20. Haberleşme Ahmet KANAL
32. Ekonomik Entegre Şehir Programları Orhan ERDENEN
35. Sovyet'lerde Petrol Üretimi Bölgeleri Dr. Nazif KUYUCUKLU

Sevgili ve Değerli okuyucularımız,

Türkiye, Silâhlı Kuvvetlerinin 12 Mart 1971 tarihinde vermiş olduğu muhtırayla yepyeni bir ortama girmiş bulunuyor. Şimdi, bütün ümitler gönülden muvaffakiyet dileyerek işbaşına getirilen Hükûmette...! Hükûmetin programında bir çok köklü reformlar ele alınmış; işte bu nedenle yeni hükûmeti «Reformcu bir Hükûmet» olarak görüyoruz. Hükûmet, programını kısa zamanda hazırlamak için, ileride bazı çelişmelere düşülmemesi nedeniyle, dikkatli hareket edilerek ayrıntılara girmemeyi yerinde bulmuş!... Kısaca özetleyeceğimiz reform programında sırasıyla şu konular ele alınmış :

Atatürk ilkeleri ve devrimlere bağlı kalınacak; İdari ve ekonomik yapımız modernleştirilecek; Sosyal adaletin gerçekleşmesi için daha geniş tedbirler ele alınacak; yurd'ta huzursuzluğa ve asayişsizliğe son verilecek; öğretim birliği ve eşitliği sağlanacak; lâiklik ilkeleri tam olarak uygulanacak; gençliğin temel sorunları ele alınacak; Toprak reformunu, Millî eğitim reformunu, mali reformları, Hukuk ve Adalet reformunu, İdarede reformu en kısa zamanda gerçekleştirecek metod ve düzeni uygulayarak Devletin bütünlüğünü ve ulusal varlığını köklü bir şekilde oturtturarak millî kalkınmamızı hızla gerçekleştirmek; seçim kanunuyla birlikte anayasanın bazı maddeleri üzerinde gereken değişikliği yapmak.

Bu programı bütün iyi niyetimizle bizde destekliyor, gerçekleşmesi yolunda, biz İktisatçılara düşecek her görevi seve seve yapmaya hazır olduğumuzu da duyuruyoruz. Ancak, burada bizi düşündüren üç büyük sorun var :

1 — Zaman, 2 — İmkân, 3 — Para

1 — Reform Hükûmetinin süresi nedir? Bütün bu programa alınan konular orta ve uzun vadede gerçekleşecek nitelikte oldukları için bizi «Zaman» bakımından düşündürüyor. Zira, Meclislerden güven oyu alarak görevine başlayan Hükûmet demokrasinin devamını müjdelemiş bulunuyor. Demokrasi'nin icablarından biri de seçim olduğuna göre kısa bir süre sonra seçim kapiya gelip dayanacak!...

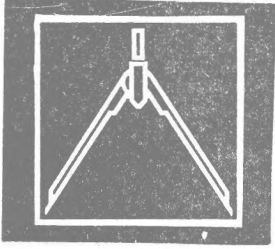
2 — Reform Hükûmeti, şu anda hiçbir siyasi partinin parelelllerinde olmadığına göre başta meclislerimizdeki siyasi partilerimizin ne derece rahat bir ortam sağlayacaklarını şimdiden kestirmek çok zor!..

3 — Nihayet, para, para, para!...

İşte, para konusu biz İktisatçıların konusu!.. bunun için ön plandaki reformların arasında mali reformu görmek istiyoruz. Mali reformla birlikte, vergi kaçakçılığının önleneyeceği düşüncesiyle 1950 yılından beri ileri sürdüğümüz, Serbest Mali Müşavirlik ve Yeminli Hesap Müttehassıslığı kanun tasarısının gerçekleşmesini büyük ümitle bekliyoruz. Bu arada hayat pahalılığının ağır yükü altında yavaş yavaş gülmesi azalan halkımızı yeni ağır vergilerle ezmeden önce yabancı sermaye şirketlerinin kârlarının transferini sınırlama, Millî ekonomiyi dışa bağlı olmaktan kurtarma çareleri aranmalıdır. Fırsattan istifade edilerek Ortak Pazar «Geçiş dönemine ait protokola yeniden eğilme imkânı araştırılmalı; Anlaşmalar yeniden gözden geçirilmelidir. Bugüne kadar olduğu gibi, konulacak vergiler devamlı piramidin orta kısmını tabana doğru genişleten, kalkınmamızı köstekler mahiyette olmamalı, Vergi Adaleti'ne uymalıdır.

Biz İktisatçıların bir dileği de; idari teşkilâtta reform yapılırken, türlü nedenlerle yıllardır tanınmayan kaymakamlık hakkının bu arada bize de tanınmasıdır. İdari teşkilâtta İktisat bilen bir kaymakam, hiç şüphesiz İktisadî kalkınmamızın gerçekleşmesinde çok daha etkili olacaktır, kanısındayız!...

Sevgi ve Saygılarımızla,
İKTİSAT DERGİSİ

Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik denge

Orhan BULDAÇ

DENGE SORUNUNUN EVRENSELLİĞİ

Yaşadığımız çağda, ekonomik ve siyasal rejimlerin temel uğraşı ulusal varlığı yaşatmada başlıca etken olan maddi refahı artırmak ve artan refahla birlikte sosyal ve ekonomik dengesizlikleri gidermektir. Gerçekten, ekonomik ve sosyal alanda her türlü güçten yoksun toplumların egemen olmaları şansı olmadığı gibi; maddi olanaklarının ekonomik faktörlere dağıtımında optimum ölçüyü bulmayan ülkelerin de refahı ve huzuru sağlamaları, sonuç olarak güçlü bir toplum olmaları olanağı kalmamıştır.

Dünya ülkeleri bir aile teşkil ederler görüşü, daha çok varlıklarını sürdürmede karşılıklı dayanışma ve alış verişde bulunma zorunluluğunu içermesi yönünden doğrudur. Bugün gelişmişlik oranı ne olursa olsun, her ülke bir ölçüde diğer ülke ve insanların varlığına muhtaçtır. Bu zorunluluk, ileri ülkeler tarafından günümüze değin sömürülen ülkeler üzerinde yeni görüşlerin önerilmesine ve yeni gerçeklere ulaşılmasına neden olmuştur. Gelişmiş ekonomilerin gelişmelerini sürdürmeleri artık diğer geri kalmış ülkelerin de bir ge-

İşme süresi içerisinde girmelerine bağlıdır. Bu gerçek, özellikle II nci Dünya Savaşından sonra daha net olarak ifade edilir hale gelmiştir. Geçtiğimiz yıl Hindistan'da toplanan geri kalmış ülkeler konferansında gelişmiş ülkelerin milli gelirlerinden % 1 tutarında bir bölümünü geri kalmış ülkelerin kalkınmalarına ayırmaları gerektiği kararına uygun görüşler bizzat ileri ülkelerde de taraftar toplamaktadır. İleri ülkeler özellikle A.B.D. ve Rusya'nın geri kalmış ülkelere ve müttefiklerine uyguladıkları yardım programlarının gerekçesinde, askeri ve idolojik amaçlar yanında birlikte var olma zorunluluğu da vardır.

Yeni öneriler ve politikalara rağmen dünya üzerinde çok açık bir dengesizlik hüküm sürmektedir. Bu dengesizliğin bir tarafında gelişmiş ekonomiler diğer tarafında da geri kalmış, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler olarak ta-

nımlanan ve dünya nüfusunun büyük bir çoğunluğunu kapsayan ülkeler bulunmaktadır. Dengesizliğin nedenlerine girmeden bir durum tesbiti yapmakta yarar vardır.

DÜNYADAKİ DENGESİZLİK

Doğal zenginliklerin yeryüzüne dağılımındaki dengesizlikle başlar; bu zenginlikleri işlemek için sarfedilen çaba ve bu yolda geliştirilen teknoloji, keşif ve icatlarla açık hale gelir; sömürülen ve sömüren şeklindeki çağdaş görünüşü ile devam eder.

Çağımızda sahip olunan olanaklara göre ülkelerin tanımlamada değişik kıstaslar vardır. Ancak mukayese yapmada kullanılan geçerli ölçü milli gelir rakamları ve fert başına milli gelir tutarlarıdır. Fert başına milli gelir yönünden 1958 yılı esas alınarak düzenlenen bölgesel gelir dağılımı tablosu aşağıdaki şekildedir.

	Nüfus (Mil- yon)	Mil. Gel. (Milyar dolar)	Adam başı- na milli gelir (\$)	Nüfus %	Milli gelir %	Adam başına milli gelir iv = 1
I. 16 ileri kapitalist ülke	385	536	1.390	13,6	55,3	13
II. U.R.S.S. - Doğu Avrupa	450	198	440	15,9	20,4	4
III. Lâtin Amerika	195	41	220	6,9	4,2	2
IV. Afrika - Asya	1.800	195	108	63,6	20,2	1
V. DÜNYA	2.830	970	342	100,0	100,0	3

Prof. Dr. Yüksel Ülken'in XX. yüzyılda Dünya ekonomisi adlı eserinden aldığımız bu tablo, dünya toplam nüfusunun 1/7 sinden az bir bölümünün, dünya toplam gelirinin yarısından fazlasını elinde tuttuğunu göstermektedir. Tablonun diğer ilginç yanı 16 ileri kapitalist ülkenin Rusya'nın da dahil olduğu Doğu Avrupa blokundan 3 kat fazla fert başına milli gelir sağlama-ları ve Asya - Afrika grubunda yer alan 1.800 milyar insanın ise dünya ortalamasından 3 kat daha az gelirle yaşamakta oluşlarını göstermesidir.

Fert başına gelir yönünden diğer ilginç sıralam aşağıda gösterilmiştir. D.İ.E. 1969 yılılığından alınan rakamlara göre fert başına milli gelir yönünden üstünlüğü 1967 yılında 3.303 dolarla ABD elinde tutmakta, bunu 2.500 dolarla Küveyt, 2.171 dolarla İsviçre, 2.087 dolarla Kanada ve 1.972 dolarla İzlanda izlemektedir.

Üye olmak üzere bulunduğu-muz Ortak Pazar Ülkelerinin (1967 yılı itibarıyla) fert başına düşen milli gelir yönünden sıralanması ise şöyledir:

Fransa	1.738 Dolar
Lüksemburg	1.655 »
Belçika	1.600 »
B. Almanya	1.512 »
Hollanda	1.465 »
İtalya	1.020 »

Gene 1967 yılı tahmini rakamlarına göre Sovyet Bloğunun sağladığı fert başına gelir 700 - 750 dolar civarındadır. Bir fikir vermek üzere sınır komşularımızın da 1966 yılındaki gelirlerini kaydedelim.

Irak	223 Dolar
İran	225 »
Suriye	184 »
Türkiye	274 »

Dünyamızı günümüzdeki milli gelir yönünden durumunu tesbit ettikten sonra ileriye ait tahminlere de yer vermek yerinde olacaktır. Koşullar sabit kalmak kaydıyla 2000 yılında zenginliğin dağılımı aşağıdaki şekilde olacaktır:

a) Fert başına milli gelir (dolar olarak) ABD 10160, Japonya 8590, B. Almanya 7790, Kanada 7070, Fransa 6830, Büyük Britanya 6530, SSCB 4650, İtalya 4450, Çin 321, Hindistan 270.

Tablonun incelenmesinden çıkan sonuç şudur: Ekonomik gelişme ve yarış artan bir hızla devam edecek gelişmiş ve gelişmemiş ekonomiler arasındaki mesafe daha da artacaktır. 2000 yılının dünyasında zenginler çok zengin fakirler ise daha da fakir olacaktır. Türkiye-miz ise sanayileşmiş bir toplum olacak fert başına milli gelirini 1000 doların üzerine ancak çıkartacak, bu günden biraz iyi durumda olacaktır.

Bugün çeşitli iktisatçılar tarafından benimsenen grupta de-
ğişecek ve ülkeler bulundukları
düzeye göre şu biçimde guruplan-
maktadır.

**a) Sanayileşme ötesine açık-
ça erişmiş toplumlar:**

A.B.D., Japonya, Kanada, İs-
kândinavya, İsviçre, Fransa, Batı
Almanya, Hollanda, Belçika ve Lük-
semburg.

**b) Sanayileşme ötesine yeni
erişmiş toplumlar:**

B. Britanya, Sovyetler Birliği,
İtalya, Avusturya, Doğu Almanya,
Çekoslovakya, İsrail, Avustralya,
Yeni Zelanda.

c) Tüketim Topluları:

İspanya, Portekiz, Polonya, Yu-
goslavya, Kıbrıs, Yunanistan, Bul-
garistan, Macaristan, İrlanda, Ar-
jantin, Venezuela, Formoza, Kuzey
Kore, Hong Kong, Malezya, Singa-
pur.

**d) Sanayileşmeleri Onaylan-
mış Toplumlar:**

Güney Afrika Birliği, Meksika,
Şili, Küba, Kolombiya, Peru, Pana-
ma, Jamaika, Kuzey Vietnam, Gü-
ney Vietnam, Tayland, Filipin, Tür-
kiye, Lübnan, Irak, İran.

**e) Belli bir ölçüde Sanayileş-
miş Toplumlar:**

Brezilya, Pakistan, Çin, Hindis-
tan, Endonezya, Birleşik Arap Cum-
huriyeti, Nijerya.

**f) Sanayileşme öncesi top-
lumlar:**

Yukardakilerin dışında kalan
Afrika ülkeleri, Arap dünyası, As-
ya ve Lâtin Amerika ülkeleri.

2000 yılındaki dünya ile ilgili
zenginlikler ve guruplamaların bi-
rer tahmin olduğunu hiç bir zaman
unutmamak gerekir. Ancak bir ta-
kim gerçekleri de yansıttığı açık-
tır. 2000 yılında zenginlikleri grup-
lamaların bu nitelikte olması kuv-
vetle muhtemeldir. Nevarki ülke-
lerin hangi zenginliğe ulaşacağı ve
hangi grupta yer alacağı bu gün-
den, bazı önemli varsayımlara rağ-
men, kesinlikle kestirilemez. Özel-
likle ikinci tabloların incelenme-
sinden tahminlerde, bugünkü grup-
lanmanın fazla etkisinde kalındığı
iddia olunabilir. Grupların nitelik-
leri değişmekle beraber gruplarda
yer alan ülkeler pek önemli deği-
şiklik göstermemiştir. Bazı ülkeler
bu günkü grubuna eş olacak grup-
tan daha ileriye atlamış fakat ço-
ğunluk değişmemiştir.

Tablonun diğer ilginç yanı ise
yarı sömürge toplumlara moral şı-
ringa eder nitelikte oluşudur. Sos-

yalist ülkelerinde bir iki istisna ile Tüketim toplumu düzeyine ulaşacağı kestirilerek sosyalist kanattaki gelişmenin daha hızlı olacağı öngörülmüştür. Bir diğer önemli nokta ise egemenliklerini geç kazanmış ve hakim ekonomilerin rekabet sahası olan bu günkü ülkelere gelişme şanslarının son derece sınırlı olacağıdır.

Türkiyemize gelince, 2000 yılında Sanayileşmesi onaylanmış bir toplumdan ötede ve daha ilerde örneğin, Yunanistan, Bulgaristan ne Kuzey ne Güney Kore'nin bulunacağı bir grupta olmamız şansının var olduğuna inanmaktayız. Ülkemiz alt yapı yatırımları ve alt yapı reformlarını tamamladıktan ve özellikle yer altı kaynaklarına tam anlamda sahip olduktan sonra istikrar içinde bir toplum olarak daha hızlı gelişme gösterebilir kanısındayız. Ortak Pazara girmenin yükleyeceği mükellefiyetleri yararlı bir biçime sokmak için yapmamız zorunlu politika düzeltmeleridir de bu sonuca ulaşmamızda etken olabilecektir.

İleriye ait kısa bakıştan sonra dikkatimizi yeniden günümüzdeki dengesizliğe çevirebiliriz. Gelişme ve geri kalma arasındaki uzaklığın artmasında etken olan nüfus artışı da ilginç bir sorundur. Sosyolojik, psikolojik ve biyolojik nedenlerle

geri kalmış ülkelerde nüfus artış hızı yüksektir. Dengesizliği ortaya koyan diğer göstergeler beslenme sahasında, okur yazarlık oranında, tarım kesiminde çalışan nüfusun oranında, ekonomiyi sürüklüyen sektörlerin farklılığında, siyasal ve ekonomik istikrar alanında, teknolojik alanda, sanayileşme temposunda vs. bulunmaktadır. Bütün bu göstergelerin ortaya koyduğu gerçek, dünyada çok büyük ölçüde bir dengesizliğin varlığıdır. Göstergelerin açılımı aynı zamanda geri kalmış ekonomilerin niteliklerini de belirlemektedir.

Dünya çapında dengesizliği doğuran nedenlere geçmeden önce bugünün iki hakim ekonomisi arasında, ABD ve Sovyet ekonomileri arasında bir karşılaştırma yapmak yararlı olacaktır.

1 — Milli Gelir Yönünden:

1961 yılı rakamlarına göre Amerika Birleşik Devletlerinde fert başına milli gelir 2307 dolar, Sovyetler Birliğinde ise 800 dolardır. Toplam gayri safi milli gelir ise ABD de 440 Milyar dolar, Sovyetler Birliğinde 190 Milyar dolardır.

2 — Üretim Yönünden:

Prof. Dr. Yüksel Ülken'in Fransız kaynaklarına göre düzenlediği aşağıdaki tabloda Sovyet istihsaline olan oranı (1959 yılına göre) gösterilmiştir.

Faaliyet Dalları	%
Maden kömürü ve linyit	85
Petrol (Bürüt)	24
Hidrolik enerji	23
Çimento	47
Çelik	47
Alüminyum	28
Bakır	32
Radio - Televizyon	20
Traktör	90
Biçer döğör	102

Tarım üretimi ile Sovyetler Birliği kaynaklarına göre aşağıdaki şekildedir.

Üretim (1959 Milyon kilo)	ABD (170 Milyon nüfus)	Rusya (210 Milyon nüfus)
Hububat	180.000	101.000
Mısır	101.000	5.700
Et	17.400	8.900
Süt	56.000	25.000
Yumurta (adet)	66.000	25.000

Bazı iktisatçılara göre tarımsal verim Amerika'da Sovyetlerin dokuz mislidir. Amerikada tarımda çalışan nüfus toplam nüfusun % 7 si, Sovyetlerde ise % 45 idir. Bir Amerikan çiftçisi 26 kişiyi beslerken, bir kolkhos çiftçisi ancak faaliyetleri ile tarım dışında 4,5 kişiyi

besleyebilmektedir. Amerikada sanayideki verim 5, hayvancılıkta ise 14 misli daha fazladır. Amerika Birleşik Devletleri ile ilgili bazı rakamlar daha vererek bu büyük ekonominin olanaklarını ve bu şekilde de dünyadaki dengesizliğin ağırlık noktasını belirtmeye çalışalım.

ABD Kömür Üretimi Dünya Üretiminin	% 21
» Bürüt petrol üretimi	% 35
» Elektrik enerjisi	% 39
» Pamuk üretimi	% 31
» Çelik üretimi	% 30
» Alüminyum	% 40
» Oto ve kamyon	% 40
» Altın stoku	% 41
» İthalâtı dünya ithalâtının	% 12.6
» İhracatı dünya ihracatının	% 18.4

Anlaşılabacağı üzere ileri ekonomilerden özellikle Amerikan ekonomisinden geriye fazla bir şey kalmamaktadır. İleri ekonomiler diğer ekonomiler üzerindeki etkenliklerini ekonomilerinin global bütünlüğü, rakiplerine empoze gücü ve ekonomik faaliyetlerinin nitelikleri ile sürdürmektedirler. Diğer ekonomilerin değişme şansı ancak ileri ekonomilerin elde ettikleri bu avantajlara karşı kendi ulusal yararlarını kolloyabilmeleri ile mümkündür.

GENEL OLARAK DENGESİZLİK NEDENLERİ:

Dengesizlik, ülkelerin sahip oldukları zenginlikler arasındaki mutlak ve oransal tutarsızlıklarla kendini belli etmektedir. Dengesizliğin tarihsel bir yanı vardır. Günümüzde görülen uzantısıdır. Bazı ülkeler kalkınma sürecine asırlarca önce girmişken günümüzün geri kalmışları bu sürece henüz katılmak hazırlığındadır. 18. asırdan bu yana kaydedilen 4 aşamalı sanayi devrimleri hep ileri ekonomilerin eseri olmuş, doğal olarak avantajlarına da kendileri sahip olmuşlardır. Sanayi devrimini hazırlayan burjuva ekonomisen dönüş ise fertlerdeki ekonomik uyanışın sonucudur. Orta çağın toplumsal yapısına karşı çıkan burjuva sınıfı iktidarı elde tutmak için ekonomik

güç ve araçlara sahip olmak yolunu tutmuş, bilimsel çaba ve ticaret alanındaki buluşları ile egemenliklerini güçlendirmişlerdir. Bu aşamada ekonomik uyanıştan mahrum eski sömürgeler önce ham made, günümüzde ise hem ham madde hemde pazar olarak istismar edilmişlerdir.

Dengesizlikte yeraltı kaynaklarının coğrafik dağılımının, burjuva reformunun, keşif ve icadların büyük payı olmakla beraber sömürgeciliğin etkenliğini mutlaka kabul etmek gerekir. Geçtiğimiz yıl Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun toplantısı sırasında bir Afrikalı delegenin «Dünyada ileri ve geri kalmış ekonomiler yoktur. Yalnız sömürge ve sömürülen ülkeler vardır.» şeklindeki ifadesinde yer alan argüman dengesizliğe etken olan nedenlerin en önemlisini belirten bir nitelik taşımaktadır. Ancak bu noktaya küçük bir ilâve yapmak zorunludur. Sömürgecilik dengesizlikte büyük neden olmakla beraber insanlığın bugün vardığı aşamada en önemli kaynak olmak niteliğini de taşımaktadır. Geri kalmış ülkelerin potansiyelinin sömürülmesi ekonomileri, teknolojileri, dünya medeniyetini geliştirmekte ve biçimlendirmede etken olduğu gibi geçte olsa bugünkü ekonomik uyanışında en büyük hareket kaynağı sayılmaktadır. Uyanışla bera-

ber ekonomik stratejiler değişmek-
yeni aşamalara yeni biçimlerle u-
te, dünya medeniyeti ve ekonomisi
laşmak hazırlığındadır. Ne varki,
geçirilen bu dönemlerde geri kal-
mış ülkeler çok büyük ve telâfisi
çok güç kayıplara uğramışlardır.

TÜRKİYE'DE SOSYAL VE EKONOMİK DENGE

A — TANIMLAR

Sosyal ve ekonomik denge so-
rununun evrensel yanını tesbit et-
tikten sonra ülkemiz yönünden ele
almak dileğinde bulunduğumuz so-
runa biraz daha yaklaşım sağlamak
için sosyal ve ekonomik dengeye
ilişkin bazı tanımlar üzerinde dur-
mak yararlı olacaktır.

Sosyal ve ekonomik denge an-
layışı, ülkelerin rejimlerine göre ve
farklı şekillerde değerlendirilmek-
tedir. Ekonomik dengeyi, sektörle-
rin karşılıklı ilişkilerinin tutarlığı
olarak kullanılan ekonominin mak-
ro dengesi ile karıştırmamak gere-
kir. Ekonomik denge, servet biriki-
mi, sermaye malları ve gelir payla-
şımı yönünden üretim faktörleri
arasında aşırı farkların giderilmiş
ve toplumsal sorunların çözümü
yanında kalkınmaya engel olmak-
tan uzak bir paylaşım tablosunun
varlığı demektir. Sosyal denge ise,
alt yapının oluşturduğu ve tarihsel
birikimi de yansıtan sosyal sınıflar

arasında değer yargıları ve ulusal
amaçlar yönünden bir armoninin
sağlandığı ve sınıflar arası akımın
katı olmadığı bir sosyal yapı anla-
mını taşımaktadır. Ancak sözü edi-
len bu dengelerin hangi ölçüler
içerisinde kurulabileceği konusun-
da kesin bir görüşün var olduğu
şüphelidir.

Ölçü konusunda kapitalist ve
sosyalist ekonomiler farklı anlayı-
şa sahip bulunmaktadırlar. Örneğin
sosyalist ekonomilerin gelir payla-
şımı yönünden benimsedikleri öl-
çü «herkesin çalışmasına ve ihti-
yacına göre» şeklinde ifade edilen
ve merkezi planlama otoritelerince
saptanan bir ölçü olmaktadır. Sos-
yalist ekonomiler, toplumsal den-
gesizliğin nedeni olarak tanımla-
dıkları sermaye malları üzerinde
özel mülkiyeti kaldırmak suretiyle
yalnız proleter sınıftan ibaret bir
sosyal düzen kurmak çabasında ol-
duklarından dengesizliği çözdükleri
iddiasındadırlar. Sosyalist ekonomi
için temel sorun, üretimi artırmak
ve yaratılan değeri en yararlı bir
biçimde tüketim ve yatırım alan-
larına dağılımını saptamaktan iba-
rettir. Ancak denge sağlamakla re-
fah sağlamanın aynı şeyler olma-
dığını unutmamak gerekir.

Sorun özel mülkiyete büyük
değer veren ekonomilerde özellik
le kapitalist ekonomilerde büyük
önem arzeder. Kapitalist ekonomi-

ler mülkiyet ve özel teşebbüs hakkına zarar vermeden, yaratılan sosyal hasıladan üretim faktörlerinin katkıları oranında pay lamalarının sağlanması yoluyla dengenin kurulabileceğini kabul etmiştir. Bu kabule esas olan, kapitalist ekonomi modelinde otomatik dengeyi kurmaya yarayan fiat mekanizması ve serbest rekabet şartları bir etken olmadan tam istihdam sağlamada ve dengeyi kurmada yeterli olmamaktadır. Bunun içindir ki kapitalist ekonomilerde devlet, sosyal güvenlik haklarını geliştirmek yönünden geniş harcamalarda bulunmakta ve işçilerde sendikalaşmak ve grev yapmak haklarını kullanarak emek sermaye arasında düzenin elverişliliği ölçüsünde bir denge sağlamaya etken olmaktadır. İleri ekonomilerde dengeye etken sosyal harcamaları göstermesi yönünden aşağıdaki tablo ilginçtir :

ÜLKELE	Y I L L A R (Fert başına dolar olarak)		
	1950	1952	1954
Almanya	73	95	104
Fransa	79	125	143
Norveç	40	54	68
Türkiye	3	4	4

Sosyal harcamalar Almanya ve Fransada her yıl milli gelirin % 20 si civarında olmaktadır.

Ekonomik ve sosyal dengenin kanun önünde eşitlik ilkesi ile ya-

kın ilgisi vardır. Bizim anayasamızında bir ilke olarak benimsediği «İnsanların renk, cins, din ayırımı yapılmaksızın kanun önünde eşit tutulmak gerektiği ilkesi» toplumsal denge konusunda büyük bir aşamadır. Bu ilkenin benimsenmesi, toplumsal denge kavramının pekişmesini sağlamıştır.

İncelememiz sırasında, sosyo-ekonomik denge ile ekonomik düzey arasında fonksiyonel bir ilişki tesbit etmiş bulunuyoruz. Öyleki, ekonomik gelişme ile dengede bir düzelme, geri kalmışlık ölçüsünde bir dengesizlik hali çok net olarak görülmektedir. Bu durum, ekonomik gelişme ile denge arasında bir neden ve sonuç ilişkisinin varlığını doğrulamaktadır. Biz bunun için bu bölümde sosyal ve ekonomik yapımızın tanımına öncelik vereceğiz. Bu tanımlamadan sonra dengeyi olursuz yönde etkileyen geri kalmışlık ve diğer etkenlere değineceğiz. Diğer etkenler diyoruz çünkü soruna yalnız mülkiyet açısı yönünden bakan görüşlerin noksan olduğu kanısındayız.

B — TÜRKİYENİN SOSYAL VE EKONOMİK YAPISI

Önceki bölümde verdiğimiz bilgiler, sosyal ve ekonomik dengesizliğin yaygın bir sorun olduğunu; ancak ileri ve geri kalmışlık farklarının giderilmesinin çeşitli

yönlerden özellikle ileri ekonomilerin pazar ihtiyacı ve dünya barışını sürdürmek yönünden giderilmesinin bir zorunluluk olduğuna dikkat çekmiştik. Son derece dengesiz bir dünyada büyük zenginliklerin korunması olanağı oldukça güç görmektedir. Bu kanı ülkemiz için de geçerlidir. Zira dengesizlik, toplumsal huzur ve barışı tehdit eden en büyük tehlikedir. Zaman zaman patlak veren toplumsal bunalımların kökünde dengesizliği gören görüşler daha gerçekçi sayılmaktadır. Bunun içindir ki kalkınma ile beraber toplumsal denge sağlamak en önemli sorunumuz olarak kabul edilmektedir.

Türkiyemizin sosyal ve ekonomik denge yönünden durumunu tesbit için, öncelikle her iki yapının ayrıntıları ile ortaya konması gerekmektedir. Sosyal yapıyı oluşturan nedenler arasında ekonomik olanlar büyük önem taşıdığından sosyal yapıyı ekonomik yapıdan ayırarak tanımlamak olanağı oldukça sınırlıdır. Üst yapı ve değer yargılarını oluşturan altyapının niteliğidir. İnsan-mülkiyet ilişkileri, insan-üretim ilişkileri, emek-sermaye ilişkileri, mülkiyet düzeni-ekonomik yöntem ilişkileri sosyal yapının oluşmasında başlıca etkenlerdir. Bu nedenledir ki, bir ülkenin yapısal karakteri tanımlanırken daha çok sosyo ekonomik yapı söz konusu edilir.

Biz biran için sosyal yapının ekonomik yapı ile olan ilişkisini bir yana bırakıp, çok önemli saydığımız bir sosyal yapı niteliğimize değinmek dileğindeyiz. Türkiyemizin sosyal yapısının en ilginç yanı kuşkusuz, sosyal bilinçlenmede arzettiği tutarsızlıktır. Türkiyede sosyal farklılaşma bilinç noksanlığından sosyal sınıf haline dönüşememektir. Bu durum tüm toplum katlarında görülmektedir. Çalışanlar, işçi sınıfı bilincine tam ulaşamadıkları gibi, işverenlerinde tam bir burjuva bilincinde oldukları iddia olunamaz.

Bu nedenle Türkiyede sosyal yapıyı tek bir bakış açısından açıklamak çabası ile yapılan toplumsal sınıflamalar tutarlı sayılmazlar. Bugün kentlerde köylü yaşantısı sürdürmek, emeği ile geçinip sorunlara emekçi bilincine aykırı bir biçimde bakmak, pozitif bilimle uğraşıp şeriatçılığa özenmek, kendi sınıfsal yararlarına aykırı eylemlerde bulunmak, belli bir yarar ölçüsünden yoksun davranışlara sürüklenmek sosyal bilinçlenme noksanlığının tipik belirtileri olarak sayılabilir. Burada bir noktaya önemle işaret etmek gerekir. Türk Milleti millet olmak aşamasını çoktan aşmıştır. Türk halkı yerine ülkemizde çeşitli hakların varlığından söz etmek milli bilincince olduğu kadar milli yararlarada aykırıdır.

Sosyal yapımızın niteliklerini aksettiren en önemli unsur olarak

nüfusumuzun yapısı ile ilgili bazı rakamlar vermek ve insan unsurumuzun bazı sosyal olanakları üzerinde durmakta yarar vardır.

RAKAMLARLA NÜFUSUMUZ:

1970 sayımı sonuçlarına göre ülkemizin nüfusu 36 milyon kadardır. Erkek ve kadın nüfusu eşit oranlar halindedir. Din yönünden homojen gözüken nüfusumuz dil, kültür ve sosyal yaşam şekli etrafında aynı uyumu göstermemektedir. Nüfusun % 35 i şehirlerde % 65 i köylerde yaşamaktadır. Kırsal nüfus köy, kom, oba, mezra, divan ve çiftlik diye tanımlanan 65277 dağınık üniteye toplanmıştır. Köy ve şehirlerimiz medini yaşama araçlarına sahip olmak yönünden büyük farklılıklar arz etmektedir. Aynı farklılıklar şehirlerimiz ve bölgelerimiz arasında da vardır. Bu farklılık ve diğer ekonomik nedenlerle köyden şehirlerimize doğru bir akım vardır. Bu akım, ekonomik gelişme ve sanayileşme ile ilgili olmayan demografik nitelikte bir şehirleşmenin oluşmasına neden olmakta; buda şehirlerimizin problemlerini arttırmaktadır. 1985 yılında şehir/köy nüfus oranının % 65 - % 35 şeklinde olacağı tahmin olunmaktadır.

1967 yılı rakamlarına göre, 13.738.900 olan çalışan nüfusun % 72 si tarımda, % 10,4 ü sanayide,

% 7,8 i hizmetler alanında, % 3,6 sı ticarete, % 3,4 ü inşaat ve % 2,5 i de ulaştırma sektöründe çalışmaktadır. O.E.C.D., % 35 ve daha yukarı oranlarda tarımsal nüfusu geri kalmışlık göstergesi olarak kabul etmektedir. Çalışan nüfusun 1 milyonu gizli işsiz, 500 bini ise açık işsiz halinde problem kaynağı olmaya devam etmektedir. Sosyal Sigortalar sistemine girmiş nüfus ancak çalışan nüfusun % 10 kadardır. Tarımda çalışan 800 bin gündelikçi, bu kesimde tatbik olanağı çok sınırlı asgari ücret dışında, hiç bir sosyal güvenliğe sahip değildir.

Sağlık olanakları sınırlı olmak yanında yurt dağılımı da büyük dengesizlik göstermektedir. Bugün ülkemizde her 4000 kişiye bir hekim düşmekte ve yardımcı personel yönünden büyük sıkıntılarla karşı karşıya bulunmaktayız. Ancak bu oran Kırklareli, Edirne, İstanbul ve Tekirdağın yer aldığı birinci bölgede 701 kişiye bir hekimken; Giresun, Trabzon, Rize, Artvin ve Gümüşhanenin bulunduğu 12 nci bölgede 11415 kişiye bir hekim; Sosyalizasyonun uygulandığı Muş, Bitlis, Van, ve Hakkâri de 5855 kişiye bir hekim şeklindedir. Ülkemizde toplam olarak 70830 yatak vardır ve her onbin kişiye bir yatak düşmektedir. Yetiştirilmesi çok pahalı sağlık personelimizin % 30 u yurt dışında çalışmaktadır.

Nüfusumuzun eğitim durumu da sosyal yapımızın oluşmasında önemli bir etkindir. Nüfusumuzun sahip olduğu eğitim olanaklarının dağılımı hem dengesiz hem de bu olanakları elde tutmak yönünden fırsat eşitliği yaratacak bir nitelik taşımamaktadır. Öyleki 1965 sayımı sonuçlarına göre (6 ve daha yukarı yaşlarda) toplam erkek nüfusunun 8,3 milyonu okur-yazar, 4,7 milyonu okuma yazma bilmemekte; kadın nüfusunun ise 8,4 milyonu okur-yazar, 4,1 milyonu okuma yazma bilmemektedir. Demek oluyor ki okuma ve yazma çağındaki nüfusun % 50 si okuma ve yazma olanağından yoksundur. Yapılan tahminlere göre ilkökul çağındaki nüfusun ilkökul sorunu 1972 yılında çözümlenebilecektir.

Nüfusun bitirilen son öğrenim kurumu ve cinsiyete göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

BİTİRİLEN SON ÖĞRENİM KURUMU

1965 YILI

11 VE DAHA YUKARI YAŞ

	ERKEK	KADIN
Bitirmeyen	2095914	867476
İlkökul	4063920	2033187
Ortaokul	493078	202357
Lise	197837	77260
Meslek okulu	184117	85565
Yüksek okul ve Fakülte	142151	28590

16,7 milyon okur yazar nüfusun 9 milyonu en çok ilkökul düzeyinde öğrenim yapmıştır. Yüksek öğrenim görenlerin sayısı ise kadın ve erkek toplamı olarak 170741 dir. Bu, okur yazar nüfusun yaklaşık olarak % 1 idir.

Nüfusumuzun yaş pramidi ileri ilkelere göre değişiktir. 0-19 yaşları arasındaki nüfus toplam nüfusun % 50 sini teşkil etmekte, üreten nüfus ise ancak % 32 civarında bulunmaktadır. 60 yaştan yukarı olan nüfusun azlığı ise yaş ortalamasının düşüklüğü ile ilgilidir.

İktisadi faaliyet yönünden incelediğimiz nüfusu, barınma olanakları yönünden de incelemek yararlı olacaktır.

1967 yılı rakamlarına göre toplam 10.437.233 şehirli nüfusun yaşadığı 2.100.000 ünite konut üzerinde yapılan araştırmalar şehirlerimizde 450.000 Gecekondu bulunduğunu ortaya çıkarmıştır. Bu rakam, şehirli nüfusun % 25 şinin Gecekondualarda yaşadığını göstermektedir. Bu araştırmalara göre şehir konutlarının % 41 inin barınma koşulları yönünden iyi, % 33 ünün orta, % 26 şinin fena olduğunu ayrıca % 27 side mutfak, % 7 si de helâ, % 49 unda banyo, % 26 sinda elektrik ve % 45 inde akarsu bulunmadığını göstermektedir.

Köy konutları yaşama koşulları yönünden şehir konutlarından

da kötü durumdadır. Akarsuya ve elektriğe sahip köy konutları % 3 ten azdır. % 79,7 sinde mutfak, % 27 sinde ise helâ yoktur.

Sosyal yapı ile ilgili bazı ilginç noktaları tesbit ettikten sonra, gerek sosyal yapıyı şekillendiren gerekse diğer ülkelere göre ülkemizin genel düzeyini tesbit etmekte büyük önem taşıyan «Ekonomik Yapımızı» tahlile çalışalım.

Bu tahlili yaparken az gelişmiş ülkelerin tipik göstergeleri olarak tanımlanan ölçülerden hareket etmek yerinde olacaktır. Üzerlerinde tam bir görüş birliği sağlanmış olmakla beraber az gelişme ölçüleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir: «Düşük Milli Gelir Seviyesi, Noksan beslenme, Geleneksel Tarım Teknolojisi, Sosyal Sabit Tesislerin Yetersizliği, Düşük okuma yazma oranı, yavaş bir Sanayileşme temposu, Tarımsal nüfus oranı yüksekliği, hızlı bir nüfus artışı ve gizli işsizlik» Bu tahlil araçlarından yararlanarak ekonomik yapımızın az gelişmiş ülkelerin özelliklerinin büyük bir bölümü taşıdığını; bununla beraber plânlı kalkınma döneminde girilen çabalarda İktisatçı Rostow'un tasnifinden yer a-

lan kalkınmakta olan ülkeler tanımı içerisine girdiğimizi iafde edebiliriz. Türkiye'nin siyasal yapısı ve özellikle 1961 Anayasamızın öngördüğü kuruluşlar ve temel haklar Türkiye'nin yerini geliştirmekte olan ekonomiler içerisinde daha itinalı bir yere yerleştirmemize etken olmaktadır. Mahkemelerin bağımsızlığı, özel üniversite ve radyo, laik Cumhuriyet esasları, hür sendikacılık hakları ve Devlete yüklenen çeşitli sosyo- ekonomik görevler ekonomik anlamda aynı düzeyde olduğumuz ülkelerin ulaşabildikleri düzeyden çok ileridedir. Bu siyasal yapıya rağmen 119 milyar lira civarındaki G.S.M.H. ve 300 dolar civarındaki milli gelir, altyapı tesislerimizin henüz tamamlanmamış olması, ödemeler dengemizdeki süregelen açıklar, vasıflı insan gücü açıkları, gizli ve açık işsizlik, dengesiz bir şehirleşme, geleneksel tarım sektörü, temel mallar üretimindeki yetersizlikler ve dış kaynaklara olan ihtiyacımız ekonomik düzeyimizi siyasal düzeyimize eş duruma ulaştırmamıza engel olan başlıca nedenlerdir.

(Devamı gelecek sayıda)

Ayın Ekonomik Olayları

Anarşik Olaylar ve Ekonomimiz

Faruk ÇEHRELİ

İktisadi ve politik hayatımızı geniş şekilde etkileyen sosyal olayların keşifleştiği bir ay olarak mart geçti. Hadiselerin arkasında rejim değişikliği amacının bulunduğu aşikâr bir hal aldı. İktidarın büyük gayretine rağmen olumlu sonuca varılamaması zaten yerini yadırgamakta devam eden kapitali kaçıran bir vaziyet yarattı. Deneyebilir ki memleketimizde karma ekonominin özel sektör kesimi için ortam tamamen bulanmıştır. Bu durum içinde bütün gayretlerin rejime müteallik konulara yöneltilmesi gerekmektedir. Kalkınma, eko-

nomik gelişme bu ortam içinde ikinci plânda mütalâa edilmek lâzım gelir. Önce rejim konusunda bütün fikirlerde tam bir aydınlığın bulunması şarttır. Milli ekonomimizin kalkınmasında herşeyden evvel rejim konusunda ortaya çıkan bulanıklığın giderilmesi münakaşa edilmez bir hal alması elzemdir.

Liberalizm, sosyalizm, komünizm, karma ekonomi ancak bu ekonomik sistemlerin gerektirdiği ortam yaratılırsa milli ekonomiler üzerinde olumlu sonuç sağlarlar. Her sistemin fayda ve mahzurları mütalâa edilebilir. Milli ekonomile-

rin durumlarına göre en faydalının hangisi olabileceği tartışılabilir, fakat en kötüsü, bir sistem üzerinde karar verememek diğer bir deyişle bir ekonomik sistemin gereklerini şu veya bu sebeple yerine getirememekdir. Bir ekonomik sistem içinde diğer ekonomik sistemlerin şartlarını tahakkuk ettirmeye çalışmaktadır.

Bugün memleketimizde karma ekonomiyi beğenmeyenlerin kanun dışı yollara baş vurma gayretini görüyoruz. Amaçları karma ekonomî sisteminin şartlarını ortadan kaldırmak ve milli ekonomiyi bir çıkmaza sürüklemektir. Bu yol, Milli ekonominin sistemini değiştirmek için tutulacak yolların en kötüsü kârdan ziyade zarar doğurandır. Demokrasiye ve bunun nimetlerine inanmış insanlar olarak tabana inmeyen milletin malı olmamış hiç bir düşünce ülkemiz için faydalı olamaz. Devleti, demokrasiyi ve rejimi korumakla görevli bütün organların kademe kademe vatan-daş kadar anarşik ortamı gidermekte elbirliği yapmaları millet olmanın zaruri bir neticesidir.

MALLARINIZI İHRAÇ ETMEK İÇİN BELİRLİ BİR PAZARDA HANGİ BİLGİLERİ TOPLAMALI VE DEĞERLENDİRMELİ

Türkiye için ihracatın önemini bugün anlamayan kalmamış-

tır. Bütün gayretlerin bu sahaya teksif edilmesine rağmen olumlu bir sonuç alamadığımız da bir gerçektir. 1970 yılı ihracatımız 588,5 milyon dolarlık bir seviyeye ancak devalüasyon sayesinde ulaşabildi. İhracat konusunda özel sektörün yeteri kadar teşkilâtlanmadığı gibi bilgi bakımından çok eksikli olduğu bilinen bir hakikattir. Milli ekonomimizin tevcih edildiği istikamet bakımından da arzu edilmesine, sözle ifade edilmesine rağmen ihracata bilincli olarak yöneldiğimizi müşahede etmekteyiz. İşletmelerimiz kapasite, sevk ve idare pazarlama, teknik bilgi bakımından kifayetsizdir. Bu durumun müşahade edilmesine rağmen gerekli olan tedbirleride almamakta ısrar etmekteyiz. Bu arada Ortak Pazar'ın Türkiye'yi ihracata bilzarure yöneltmek bakımından büyük bir fırsat olduğuna kani bulunuyoruz.

İhracat konusunda araştırma yapacak iktisatçılar için aşağıdaki sütunlarımızda O. Mary Hill tarafından İst. Trade Forum'un da neşredilen yazıyı sunuyoruz.

Araştırmanız Gereken Ana Faktör :

1) Ülkenin alanı, arazisi, iklimi, önemli merkezler arasındaki mesafeler ve mamulün talebini etkileyebilecek diğer coğrafi faktörler.

2) Nüfus miktarı, konsantrasyonu ve yaş itibariyle dağılımı.

3) Gelir seviyesi, dağılımı, mamulü kullanabilecek nüfusun tespiti.

4) Tabi kaynaklar, kazanılan gelirde tarımsal veya diğer ürünlerin rolü.

5) Şimdiki ekonomik durum, Ticaret dengesi, Kredi durumu, döviz imkânları.

Pazara Giriş İçin Bu Soruları da Araştırın :

1) İthalât kısıtlamaları, Lisansa veya kotaya tabi tutulmuş mallar hangileri?

2) Gümrük vergilerinin oranı. Ülkenin mallarının kanunî veya tavizli gümrük oranlarına tabi tutulması nasıl yapılıyor.

3) Gümrük için malların kıymetinin hesaplanış metodu,

4) Markalama ve damgalamayı düzenleyen kaideler.

5) Nakitlerin konvertibilitesi, karşılıkların kontrolü nasıl oluyor?

6) Katma değer ve diğer dahi- li vergiler ne şekilde hesaplanıyor?

7) İki taraflı ticaret veya mübadele anlaşmaları var mı?

Pazarın Potansiyelini Şu Noktalara Dikkat Ederek Bulun

1) Mamul için halihazır ve potansiyel talep.

2) Bir mamulün veya onunla ikame edilebilir bir diğerinin dahi- li üretimi, Ana üreticiler, üretim bölgeleri ve yatırım plânları.

3) Mamul ithalâtının miktar, kıymet ve ülke itibariyle istatistik- leri. Acaba bunlar artıyor mu?, azalıyor mu?

4) Milli ve ithal edilmiş mal- ların pazardaki hakim fiyatları, ka- liteleri, en yaygın satışların dağı- lımı.

5) İthalâtçı fiyatları, peraken- de ve toptan fiyatları.

6) Pazarı kontrol eden gele- neksel güçler. Yeni bir mamulün pazara ne dereceye kadar intibak kabiliyetine sahip olduğu.

PAZAR GEREKLERİ

1) Kullanılan ölçü sistemi: İperial, metrik.... ve

2) CİF, FOB vs'nin tercihi

3) Normal kredi şartları. Kre- di mektubu. Kredi mektubunun ve- rilmesi sırasındaki ödeme şartları.

4) Hangi stil ve kaliteler da- ha çok tercih ediliyor. Buna çok

dikkat edilmeli zira mahalli istekler ihracatçı ülkeninkinden değişik olabilmektedir.

5) Bazı belirli standartlara uyma ihtiyacı.

6) İklim, yükleme şartları, mevzuat ve mahalli zevk gerektiriyorsa ona dikkat etmek ve ambalajlamayı o şekilde yapmak çok iyi olur.

DAĞITIM

1) Mamulü kim ithal ediyor? Üretici mi? Komisyoncu acenta mı? Tüccar mı? Yoksa dağıtıcı mı?

2) Normal dağıtım şekilleri nelerdir?

3) Mamulün dağıtım faaliyet sahası çok genişse tek bir acenta vasıtasıyla mı dağıtılmalı yoksa çeşitli bölgelerde - değişik temsilcilere mi vermeli? (Bu nokta çok iyi incelenmelidir.)

4) İthalâtçılar az sayıda ve büyük miktarlarda mı alımlarda bulunmaktadır? Yoksa bunun tersi mi varittir?

5) Dağıtımı yapacak olan firmalar, reklâm için sizden yardım talebinde bulunacaklar mı? Hangi oranda katkı istiycekler.

Satışların Teşvik Edilmesi

1) Mamulün reklâmı için hangi vasıtalarından faydalanılabilir? Radyo, sinema, televizyon, gazete, dergi, el ilânı, sokak afişleri, vs.

2) Reklâmın maliyeti ne olacaktır?

3) Uygun fuar veya sergiler mevcut mudur? Tarihleri nelerdir ve bunlara katılmanın masrafı nedir?

En ufağından en büyüğüne kadar bütün ihracata yönelmiş şirketler yukarıdaki noktalara dikkat etmek ve bunları iyi bir şekilde değerlendirmek zorundadır. Yılda 200 liralık bir mal dahi satsanız yine bir etüd yapmak gerekir.

Hiçbir zaman kendi kendinize «Ben küçük iş yapıyorum. İhracata gitmez demeyin. En ufak bir iş dahi iyi pazar bulunca sahibine büyük paralar kazandırabilir,

HABERLEŞME

Yazan: Ahmet KANAL

GİRİŞ :

Belki sizler tarafından da bilinen ve haberleşmenin önemini çok güzel aksettiren bir hikâye vardır. İşte konuya haberleşmenin önemini ortaya koyacak olan bu hikâye ile başlayacağım.

«Bir zamanlar iyi tahsil görmüş bir hoca, cahil bir din adamının işgal ettiği bir köyün imamlığına talip olmuş. Köyün muhtarlığı ve aydın kişileri yeni namzeti tercih ettikleri halde, uzun yıllar sadakatle çalışmış olan hocanın işine de sebepsiz olarak son vermek istememiş ve her ikisini de köy halkının huzurunda imtihan etmeye karar vermişler. Halkı köy kahvesinde toplantıya çağırmışlar ve her iki hocaya, imtihan konusu olarak seçtikleri «öküz»ü tahtaya yazmalarını söylemişler. Tahsilli hoca tahtanın üst tarafına derhal istenileni yazmış. Öteki ise, yazmayı bir

kenara bırakalım, harfleri dahi bilmediğinden; ilk önce hemşehrilerinin yüzüne şaşkın ve cesaretsiz bir şekilde bakmış ve «nasıl olur da benim gibi cahil bir hoca bu tahsilli namzeti alt edebilir?» diye düşünürken, o anda aklına parlak bir fikir gelmiş ve tahtaya bir öküz resmi çizerek hemşehrilerine dönüp «bunlardan hangisi daha çok öküze benziyor?» diye sormuş. Kendi gibi okuma yazma bilmiyen hemşehrileri gayet tabii ki tekrar eski hocayı seçmişlr.» Bunun sebebi, teknik ve ilmi üstünlüğe sahip olmaktan ziyade, bir fikri dinleyici kitlesine onların en iyi anlayabileceği şekilde nakledebilmesidir.

İşte mühim olan, en basit talimatlardan en pahalı reklâmlara, en ufak broşürlerden en mühim resmi yazılara kadar; her gün gönderilen çeşitli mesaj, haber ve fikirler anlaşılabilir mi? Bunun anlaşılmasını sağlamak için acaba ne

yapmalı ve hangi kanallardan faydalanmalı? Alıcıların fikirlere en doğru cevabı verebilmesi imkânı nasıl mükemmelleştirilmeli?

Bütün bu sorular, psikologlar ve insan münasebetleri uzmanları tarafından incelenmiş ve haberleşmenin beşerî münasebetlerle çok yakından ilgili olduğu ortaya konmuştur. Bu gün haberleşme dendiğinde aklımıza insan münasebetleri de gelmektedir.

A) SEVK VE İDARE OLARAK HABERLEŞME

Sevk ve İdarede Haberleşmeyi Problem Haline Getiren Unsurlar:

1 — İşçi sendikaları teşkilâtının yapılması : Bu gün işçi ve işveren münasebetleri, kollektif münasebetler düzeni içinde cereyan etmektedir. İşçi ücretleri, işçilerin sosyal hakları, çalışma süreleri gibi hususlar kollektif münasebetler düzeni içinde işçileri temsil eden ve teşkilâtlanmış bulunan işçi sendikaları ile işveren arasında müzakere edilip karara bağlanmaktadır. İşte, işçiler adına hareket eden ve teşkilâtlanarak profesyonel sevk ve idareciler tarafından yönetilen işçi sendikalarının gün geçtikçe kuvvetlenmesi ve yayılması, haberleşmenin önemini arttırmaktadır.

2 — Sevk ve idarede ihtisaslaşmanın artışı ve idarî hizmetlerin öneminin gün geçtikçe fazlalaşması : İşletmelerin cesametinin çeşitli faktörlerle gün geçtikçe büyümesi, sevk ve idarecileri çeşitli idarî ve beşerî problemlerle yüzyüze bırakmıştır. Bu çeşitli problemlerin çok komplike bir hal alması, bunların çözülmesini mümkün kılacak personelin yetiştirilmesi ve ihtisaslaşmasının önemi gün geçtikçe fazlalaşmaktadır. İdarî hizmetlerin ve beşerî münasebetlerin bir parçası sayılan haberleşmenin de, işletme cesametinin büyümesi ile doğru orantılı olarak (işletme için) bir problem halini alacağı aşîkârdır.

3 — Sermayedar miktarının (hisse sahiplerinin) artışı : Eski şahıs hizmetlerinin yerlerini dev işletmelerin alması ve bunların hisse senetlerinin alınıp satılması, hissedar miktarlarının artışına sebep olmuştur. Hissedarların artışı ve bunların her birinin işletmesi ile alâkadar oluşu veya gidişi hakkında malûmat istemesi haberleşmenin önemini arttırmaktadır.

4 — İşçinin rolüne gitgide daha fazla ehemmiyet verilmesi, teşkilâtla olan münasebeti, ar-

zuları ve ihtiyaçları, maksatları ve emelleri ile alâkadar olunması :

İşin en verimli bir şekilde yürütülebilmesi, verilen zamanda ve programa göre yapılabilmesi tamamen onları yapan işçilere bağlıdır. Sevk ve idare kademelerinde bulunan personelin muvaffak olması işçilerin elindedir.

Bu bakımdan, işçinin rolüne daha fazla önem verilmesi ve onlarla başarılı şekilde temas edebilmek için önceleri onları anlamamız şarttır. İhtiyaçlarını, hislerini, nelerden hoşlandıklarını, nasıl ve ne yönde hareket ettiklerini düşünmek lâzımdır. İşte bütün bunlar beşerî münasebetlerin ve haberleşmenin önemini ortaya koymaktadır.

B) HABERLEŞMENİN ANLAMI

Haberleşme, her türlü maksat için karşılıklı «bilgi (malûmat)» alış veriş, karşılıklı ikna etme ameliyelerinin bütünüdür. Bu tariften de anlaşılacağı gibi, haberleşmenin vuku bulabilmesi için en azından iki kişinin varlığı şarttır. Bunlardan biri **VERİCİ (kaynak)**, diğer de **ALICI**'dir. Haberleşme, ekseriya bir işin yapılması maksadı ile, verici

tarafından gelen ilk teşebbüsle meydana çıkar. Tabiatıyla haberleşmenin istenilen neticeyi verebilmesi, alıcının tutumuna tabidir.

Yukarda anladığımız haberleşme anlamını şöyle analiz edebiliriz:

- 1 — Bilgilerin, fikirlerin veya malûmatların vericiden alıcıya taşınması;
- 2 — Bu fikirlerin taşınma ameliyesinin neticesi olarak «CEVAP» veya «FAALİYET» in elde edilmesi;
- 3 — Verici ile alıcı arasında fikirlerin taşınması ve ameliyenin neticesi olarak cevap veya faaliyetlerin elde edilmesi olan iki yönlü bir akıştır.

Haberleşme işlemini bir şema halinde gösteren aşağıdaki şekli analize tabi tutarak haberleşme işleminin nasıl cereyan ettiğini görelim. **VERİCİ** mesajın tespitini yapmak, alıcının ilgisini uyandırmak ve alıcının mesajı veya malûmatı anlaması, anladığı ve bilhassa kabul ettiği taktirde ne gibi reaksiyon göstereceği ve bu reaksiyonun haberi alındığında taahhüt işlemlerinin olumlu şekilde yürüyebilmesi için **ALICI** ve **VERİCİ** ne gibi unsurları ihtiva etmelidir? Yani «ilgi çekme - mesajı kabul etme - alıcının müspet reaksiyonu - taahhüt safhaları»

HABERLEŞME İŞLEMİ

(Bu işlemi, Amerika «Mishigan Eyalet Üniversitesi» nin geliştirmiş olduğu diyagramla izah edelim)

VERİCİ veya KAYNAK	MESAJ veya HABER	KANAL veya HABERLEŞME YOLU	ALICI
— Haberleşme hk. bilgi ve maharet	— Unsurları	— Beş duyguya hitap	— Haberleşme
— Davranış veya tutum	— Yapısı		— Maharet
— Haberleşme ka- biliyeti	— Muhtevası		— Davranış
	— Şifrelenmesi		— Bilgi

nın olumlu bir şekilde cereyan edebilmesi için ALICI ve VERİCİ'nin (bir şahıs veya bir grup olabilir) yetenekleri ne olmalıdır?

- 1 — Açıklık,
- 2 — Kısalık,
- 3 — Uygunluk,
- 4 — Tamlık.

Şemada belirtildiği üzere, alıcı ve vericinin unsurları şunlardır:

- a — Haberleşme hakkında bil-
kında bilgi ve maharet,
- b — Davranış veya tutum,
- c — Haberleşme kabiliyeti.

Yukarda saydığımız unsurları kısa olarak açıklamada fayda vardır.

a — Haberleşme hakkında bilgi ve maharet:

Verici, haberleşme gayesini iyi bilmeli ve tespit etmeli, konu üzerinde mutlak bir haki-miyeti bulunmalıdır. Haberleşme 4 ehemmiyetli hususun bulunmasına dikkat etmelidir:

Ayrıca, yukardakilere ilâveten düzgün konuşma ve iyi yazma özelliklerinin de bulunması lâ-zımdır.

Alıcı ise maksadı anlamalı, dinlemesini ve okumasını iyi bilmeli ve çabuk hükme var-mamalıdır.

b — Davranış veya tutum :

Verici tarafından girilen ha-berleşme ameliyesinde tutum, üç bakımdan rol oynar :

ba) Şahsın kendisine karşı tu-tumu :

Şahıs kendi kendini de-ğerlendirmelidir ve bunun neticesinde acaba kendi-

sine güvenme hissi ne derecedir? Haberleşmede göstereceği başarı, onun temasa geçeceği kimse-lerde yaratacağı müspet havaya bağlıdır. Güvensiz, mütereddit ve zayıf davranışlar haberleşmeyi başarısız kılar.

bb) Şahsın ele aldığı konuya karşı tutumu :

Vericinin haberleşmeyi teşkil eden konuya hakimiyeti ve konu üzerindeki bilgisi çok önemlidir. Şayet verici konuya hakim değilse, bilgi seviyesi düşükse ve sunmak istediği konunun geçerliliğine kendi de inanmıyorsa haberleşmenin tatminkâr olması imkânsızdır.

bc) Vericinin, alıcıya karşı tutumu :

Haberleşme işleminin muvaffakiyetle yürütülebilmesi için alıcının, vericiyi sevmesi ve ona karşı hürmet duyması gereklidir. Bunda vericinin muvaffak olabilmesi, alıcıya karşı davranışlarına bağlıdır. Şayet verici bir üst ise ve asta karşı bir haber nakletmek istiyorsa, davranışlarını ona göre ayarla-

ması ve şu hususları dikkate alması lâzımdır :

- Nizamlı yetki gösterişi yapmamak;
- Arkadaşlık ve samiyet ile lâubalilik arasında fark gözetmek;
- Kumanda yerine ikna;
- Ferdin bütünlüğünü tanımak.

Haberleşmede, mesajın alıcı tarafından anlaşılmasında ve haberi kabul etmesinde davranışın çok önemli rolü olduğunu unutmamalıdır.

c — Haberleşme kabiliyeti :

Haberleşmenin istenilen neticeyi verebilmesi, vericinin ve alıcının kabiliyetine bağlıdır. Verici davranışlarını, alıcının haberi anlayabileceği şekilde ayarlamalı ve anlayabileceği şekilde ayarlamalı ve anlayabileceği kavram ve terminolojiyi konuşmalıdır.

C) HABERLEŞME HOLLARIN (KANALLARI)

Alıcı ve verici yukardaki yeteneklere sahip olduktan sonra, acaba HABERİ veya MESAJI ne şekilde tespit etmeli ve tespit edilen

haber hangi kanalla gönderilmelidir?

İşte yukardaki sorulan cevabı, haberleşme oluşumunda istenilen neticenin elde edilebilmesi için büyük önemi haizdir. Şayet verici, mesajı hizmet edeceği gayeye göre hazırlamamış veya iyi tertip edememiş ise, haberleşmenin başarısız olması kuvvetle muhtemeldir. Bunun için haberleşmenin yapısı, elemanları belli bir topluluğa veya iş grubuna ne gibi maksatlarla arz edileceği gibi hususlar mesajın kabulünde son derece önemli olduğundan, bunların gayet mükemmel bir şekilde tespit edilmesini ve haberin ona göre hazırlanmasını gerektirmektedir. Hazırlanan bu haber, ne gibi kanal veya kanallarla alıcıya aktarılacaktır? Bu kanallar, hitap edilecek şahıs veya grupların hangi duyusuna hitap edilmek is-

teniyorsa, ona göre seçilmelidir.

Kanallar çok çeşitlidir. Bunlardan, yapılacak haberleşmenin gayesine ulaşmada sizler yardımcı olarak ve en çok kullanılan usulleri grafiklerle vermeğe çalışacağız.

Yukarıda verilen haberleşme yollarından, maksadımızı en iyi ak-tarabilecek ve haberleşmenin anlaşılmasını sağlayacak birini ve birkaçını seçerek birleştirmemiz ve alıcının duyularına öyle hitap etmemiz gerektiği gayet aşîkârdır. Bu kanalların faydalı ve mahsurlu taraflarını ele alarak teker teker üzerinde durmamızda fayda vardır.

a — Şahsın Şahısla Haberleşmesi:

İşletmelerde şahısların şahısla haberleşmesi temas ve irtibatı çok sıkı bir şekilde olmaktadır. Zaten burada bulunan sizler nezaretçi olduğunuza

K A N A L L A R (HABERLEŞME YOLLARI)

a — Şahsın şahısla haberleşmesi :

aa — Yazılı Ha. :

1. Bürolar arası muhtıralar
2. Mektuplar
3. Raporlar

ab — Sözlü Ha. :

1. Gayri resmî konuşmalar
2. Plânlı randevular
3. Telefon konuşmaları

b — Toplulukla Haberleşme :

ba — Yazılı Ha. :

1. İlân tahtası haberleri
2. Yafta ve afişler
3. Sergiler
4. Göze hitap eden yardımcı araçlar (filmler, panolar)
5. İşletme içi yayınlar

bb — Sözlü Ha. :

1. Gayri resmî idrâf personel toplantısı
2. Plânlanmış toplantılar
3. Kütle halinde toplantılar

göre, ferdî olarak işçilerle veya astlarla temas etmektesiniz. Haberleşme oluşumunun muvaffakiyetle netice verebilmesi, kanalların veya haberleşme yollarının seçimine bağlıdır. Bu kanallar aşağıdadır :

aa) Yazılı Haberleşme :

Yazılı haberleşme bilhassa birkaç kişiyi veya bir grubu hedef olarak aldığı yerlerde yanlış anlaşılmalara azaltır, mes'uliyeti tayin eder ve zamandan tasarruf eder.

1. Bürolar arası muhtıralar :

Gayri resmî talep veya cevapların kaydedilmesi içindir. Şumullü ve çok komplike olan bir mesajı müteaddit kimseler alacaklarsa, bu muhtıralar çok faydalı olabilir. Muhtıralarda çok ifrata gidilmemelidir.

2. Mektuplar :

Bunlar, muhtıralara nazaran daha şahsileşmiş bir yoldur. İlerde veya devamlı şekilde ele alınacak bilgiler hakkında haberleşmeyi sağlamak için faydalıdır.

3 Raporlar :

Ekseriya mektuplara nazaran daha şekli ve daha az

şahsidir. Raporlarda objektif olarak tespit edilen gerçekler tahmin, karîne ve genel hükümlerden açıkça tefrik edilmelidir.

ab) Sözlü Temas veya Haberleşme :

Sözlü haberleşmede o andaki durum birlikte paylaşılır. Konuşmada hitap edilen şahıs, konuşmanın cereyan şartlarını bilmektedir. Bu sebeple ses konu, ifade tarzı, yüzdeki mimik hareketleri bu haberleşmeye tesir eder. Şahısla sözlü haberleşme yollar şunlardır :

1. Gayri resmî konuşmalar :

Günlük irtibat, bilgi, kontrol, disiplin, gözden geçirme gibi haberleşmeye müessir olan şahsi münasebetler, gayri resmî konuşmaları meydana getirir. Bu kabil yüzyüze konuşmalar, karşılıklı bilgi alış verişine, alıcının konuyu anlayıp anlamadığına ve reaksiyonunun müspet veya menfi olduğunun anlaşılmasına imkân verir. Burada karşılıklı bilgi teatisine fırsat verilmesine bilhassa dikkat edilmelidir.

Türkiye'de yüksek kademe idarecilerinde mahremiye-

tin mevcut bulunmayışı ve bina kapılarının açık bulunması, evrakların zamansız içeri girip çıkışlarını mümkün kılar ki, bu da sevk ve idarecinin verimli çalışmasını önler.

2. Plânlı randevular :

Haberleşmeyi sağlayacak olan kişiler, konunun mahiyetine göre hazırlanmalıdır ve hazırlanmış bu konular üzerinde bilgi teatisinde bulunurlar.

Birçok sevk ve idareci veya sorumlu makam sahipleri, emirlerindeki astlarla günlük (kısa), haftalık (uzun) aylık (şumullü) plânlanmış toplantılar yaparlar. Bunun faydalı tarafları vardır. Sevk ve idareciler her zaman rahatsız edilmekten kurtulur ve bunun neticesi olarak önemli problemlere eğilebilirler. Diğer faydalı tarafı, plânlı randevularda taraflar hazırlıklı oldukları için haberleşmenin başarısında önemli rol oynayan konu üzerinde hakimiyetleri tamdır.

3. Telefon konuşmaları :

Seri konuşmalar için veya malûmat ve adedi bilgi alıp

vermek için kullanılır. Arada sırada telefonda temas, günlük temaslarda meydana gelen soğuk havayı kaldırabilir. Yalnız bunun mahzurlu tarafı, telefonla sevk ve idare kademelerinin sık sık rahatsız edilmeleri onların dikkatinin dağılmasına ve problemlere kâfi derecede dikkat teksif edemelerine sebep olur.

b — Toplulukla Haberleşme :

Birbirleri ile bilgi, yaş, meslek gibi evsaflarda fark bulunmayan müstahdem toplulukları ile yapılan haberleşmede önem arz eder. Topluluklarla yapılan haberleşme aynı evsafı haiz haiz müstahdemleri ilgilendiren aynı konuda şahsi temasların önüne geçer.

Topluluklarla haberleşme sözlü veya yazılı olabilir.

ba) Yazılı Haberleşme :

Bilhassa grupların mevzuubahis olduğu yerlerde yapılması büyük faydalar sağlar. Yalnız talimatlar veya mesajlar yazı haline konuluyorsa, müstahdemler tarafından anlaşılıp anlaşılmadığını görmek için emirleri sözlü olarak kendileri ile görüşerek kontrol etmek lâzımdır.

1. İlân tahtası haberleri :

Uzun veya resmî bildiriler içindir. Yalnız bunu mües-sir hale getirebilmek için, zamanı geçmiş yazıları kaldırmak ve ilân tahtasını herkesin okuyabileceği bir yere koymak; hattâ sosyal haberler asmak ve cazip bir şekilde getirecek tedbirleri almak lâzımdır.

2. Yafta ve Afişler :

Afişler, diğer haberleşmeyi takviye etmek için çok faydalıdır. Büyük veya küçük olsun, uygun yerlere konur. Emniyet, bakım, temizlik gibi konularda büyük faydalar sağlar.

3. Sergiler :

Müsait yer olduğu ve iyi bir şekilde hazırlanabildiği takdirde faydalı işler görür. Ekseriya pahalıdır. Bilhassa şirketin tanıtılmasında önemli rol oynar.

4. Göze hitap eden yardımcı araçlar :

(filmler, panolar, v.s.)

Filmler, slaytlar, panolar göz duyusuna hitap ettiği için haberleşmenin anlaşılmasında fevkalâde olumlu etkide yardımcı olur.

5. İşletme içi yayınlar :**bb) Sözlü Haberleşme :****1. Gayri resmî idarî personel toplantılar :**

Bu gibi toplantılar kuvvetli grup bağlılığına ve daha samimî bir şekilde davranılmasına imkân verir ve bu gibi toplantıların faydalı olabilmesi için, karşılıklı bilgi teatisine fırsat verilmesine bilhassa dikkat edilmelidir.

2. Plânlanmış toplantılar :

Bu usul nispeten resmî bir usuldür. Burada, toplantıyı idare eden kişi önceden toplantıya katılacak olanlarla istişare yapamadığı için, onların anlıyabileceği terminolojiyi ve kavramları bilmez. Onların bilgi seviyelerini ölçemez. İşte bu unsurlar bertaraf edildiği takdirde, plânlanmış toplantılar gayet faydalı olabilir.

3. Kütle halinde toplantılar :**c — Kademeler Arası Haberleşme:****1. Astla haberleşme :**

Üst kademeden emirlerle, mesajlarla, talimatlarla Fİ1 KİRLERİN ast kademelere gönderilmesi veya belirli fikirleri ast kademelere du-

yurabilmek için müessese içi yayınların mecmualar, dergiler, sirkülerler, bültenler, el kitapları, kılavuzları, v.s. şeklinde yayınlanması ve bunların dağıtımı, aşağıya doğru haberleşmeyi veya astla haberleşmeyi ihtiva eder. Mühim olan astlara emirler vermek, talimatlarla fikirler vermek değil; astların, haberleşme kanalları vasıtasıyla üstlerden almış oldukları fikirlerin anlaşılması ve bunun neticesi olarak uygun cevap veya faaliyetlerin elde edilmesidir.

Konuşmak ve yazı yazmak, haberleşmede en çok kullanılan yoldur. Fakat müstahdeme en çok tesir edecek olan, onlara davranışlarla intikal ettirilecek fikirlerdir. Yapılan hareketler, onlara muamele edilmiş tarzı, ses tonu, kullanılan kelimeler amirlerin gerçek niyetlerin ortaya koyar. Bu bakımdan haberleşmede beşerî münasebetlerin önemi büyüktür.

Madem ki burada toplanan sizler birer nezaretçisiniz; haberleşmenin istenilen neticeyi verebilmesi için ne şekilde müstahdemle te-

mas ve irtibat kurmalısınız? Sağlam inanç, karşılıklı güven, fikirlerin anlayışla karşılanması, dostça davranış müstahdemin sizinle irtibatını kurmada güveneceği köprülerdir.

Mademki gerçek temas iki yönlüdür, alıcı olarak dinleme kabiliyetinizi geliştirmeniz lâzımdır ve bunun için de şu gibi unsurların göz önünde bulundurulması gereklidir :

- Herhangi bir tavır takınmayınız;
- Söz kesmeyiniz;
- Maksadını anlamağa çalışınız;
- Çabuk hükme varmayınız.

Bir verici ve nezaretçi olarak, emir ve talimat vermede kaçınılacak birçok tehlikeli noktalar vardır. Bunlardan birkaçı şunlardır :

- Lâubali şekilde emir vermek;
- İşçinin emri anladığını farzetmek;
- İhtilâfa yol açan talimat vermek;
- İstekli iş yapan işçiye emir vermek;
- Emir vermede hep birisini seçmek;

- Çok teferruatlı emir vermek;
- Büyüklük taslamak.

Nezaretçilerin temas ve irtibatlarının başarılı bir şekilde netice verebilmesi için, yukardaki hususları dikkate almak lâzımdır.

2. Üstle Haberleşme :

Müstahdemin görüşlerinin idarecilerin dikkatine arz edilmesi ve aşağı kademelerdeki idarecilerin görüşlerinin yüksek sevk ve idareye aksettirilebilmesi için bir vasıtaadır. Bu, demokratik ameliyeyi temsil eder. Üstle haberleşme kanalları şunlardır :

- a — Amirlerin açık kapı siyaseti;
- b — Amirlerle işçiler arasında arızî temaslar;
- c — Teklif plânları (devamlı veya periyodik olarak).

3. Aynı Kademe İle Haberleşme :

Aynı kademede bulunanların yatay olarak koordinasyon, teşrik-i mesai ve bilgi akışını sağlayabilmek için yaptıkları haberleşmedir. Aynı kademe ile haberleşme kanalları :

- a — Resmî veya gayri resmî;
- b — Amirlerin, idarecilerin öğle yemeği veya akşam yemeği toplantılarında;
- c — Sual varakları, raporlar.

d — Dışarıyla Haberleşme (PUBLIC RELATION) :

Dışarı ile haberleşme, faydalı icraatta bulunmak, bu icraatı duyurmak ve bundan fayda görmektir. Demek ki, dışarı ile haberleşme esasını teşkil eden «duyma» ve «duyurma», bir bilgi ve haber teatisi işidir. Yalnız şurasını belirtmekte fayda vardır ki, dışarı ile haberleşme yalnız haber alıp-haber vermek değildir. Gaye, elde edilen haber ve bilgileri kıymetlendirerek iş sahibine ve sevk ve idarecilere ulaştırmak ve şirketi idare eden, bu idarecilerin alacakları kararın isabetli olmasını, kârını arttırıcı, iyi şöhretini devam ettirici mahiyette olmalarını sağlamaktır. Bu ise, ancak idare mevkiinde olanlarla, dışarıyla haberleşme faaliyetini yönetenler arasında çok sıkı işbirliği, koordineli bir çalışma ve herşeyden önce karşılıklı itimada dayanır.

S O N U Ç :

Haberleşme, gerek fert ve gerekse işletmede sevk ve idare yönünden anlaşılabilmek ve başkalarını anlamak için, üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir prostestir. Başarılı bir sevk ve idare, haberleşme ameliyesini işçilere yapılacak işler hakkında sadece emir ulaştıran bir vasıta olarak görmiyen organdır.

Eski şahıs hizmetlerinin yerlerini dev işletmeler aldıkça, bu dev işletmelerin iktisadi ve sosyal ortamda ödevleri arttıkça, haberleşme konusuna verilen önem de artacaktır. Zaten bunun en belirli

örneği Amerika'da yapılan araştırmalarda, idarecilerin zamanlarının % 50 - 90 nını haberleşme faaliyetlerine hasrettikleri tespit edilerek gösterilmiştir.

Sevk ve idarecilerin yerlerini muhafazaları, başarı derceleri, başka bir deyimle yönetim mes'uliyetini üzerine aldıkları işletmelerin yaşama güçleri, bahis konusu idarecilerin haberleşme oluşumunun neticelerinin muvaffakiyetlerine bağlıdır. Özet olarak «haberleşme» bir mana, bir bilgi alış verişi olduğundan; yalnız sözlerin değil, tavır ve hareketlerin de buna tesir ettiği unutulmamalıdır.

Memleket Kalkınmasında En Önemli Örgütlenme Olarak Kabul Edilen Ekonomik Entegre Şehir Programları

Yazan : Orhan ERDENEN

İktisat Dergisi'nde daha önce «şehir ekonomisi» konusundan bahsederken bir nebze «şehir entegrasyonu»na da değinmiştik.

Burada konuyu biraz daha yakından inceliyeceğiz :

I — Entegrasyon sosyolojik bakımdan, şehircilik bakımından ve ekonomik bakımdan olmak üzere üç ana tema halinde ele alınmaktadır.

Sosyolojik bakımdan entegre şehir: gerçek şehirleşmeyi engelleyen görünüşteki şehirleşme-ma-settirme (tamamlama) - çözülme parçalanma (dezentegrasyon) ko-

nularını incelemek; şehircilik (urbanizm) açısından entegrasyon yahut entegre şehir: şehrin ekonomik, fizikî, sosyal, tarihî, hukukî, teknik, estetik, malî konularını birbirini tamamlayan bir bütünün kısımları olarak düşünmek ve bunların gelişim dengesini ele almak; ekonomik açıdan şehir entegrasyonu: sektörlere göre gerekli yatırım ve faaliyetleri kanallı etmek ve şehir donatım, maliyet, fayda alternatiflerini hesaplamak ve randıman analizleri yapmaktır.

Bu üç entegrasyon teması ile şehir verileri, bölge ve yurt verilerinin etkiliyerek, ulusal kalkınma amacına doğru ilerlenecektir,

II — Hiç tahmin edilmeyen bir köşesi bile değerlerle, kültürlerle yüklü Türkiyemiz sahası içinde, Lidya, Frikya, Elenistik devirlerde önceden yapılmış geniş planlarla, bu gün dahî şehirler için örnek alınacak esaslar ortaya konulmuştu. Selçuklular ve Osmanlılar Türkiye'nin tarihî-coğrafyasından çıkan bu esasları-şehir entegrasyonu olarak-kendi kültürlerini ve mimarilerini de ilâve ederek devam ettirmişlerdir.

III — Yarım yüzyıldan beri, bambaşka dünya görüşleriyle, eski esasların bir kenara bırakılması sonucunu, ya yepyeni olarak yaratılan şehirler veya entegrasyonu dondurulmuş şehirler ortaya çıkmıştır. Birincilerin baş örneği Ankara, ikincilerin baş örneği de İstanbul'dur. Ankara Devlet bütçesinden ayrılan ağır masraflarla yaşatılabilmiş; İstanbul tarihî kimliğini ve dünya şehri kıstaslarını kaybetme tehlikesi içine düşmüştür.

Şehirler- bilindiği gibi-bilhas-
hassa ekonomik bir bünye içinde,
transportla beraber düşünülen ticarî imkânlarla göre kurulmuşlardır.

Bu gün D.P.T. nin da kabul ettiği kıstaslara ve I. paragrafta kaydettiğimiz ulusal kalkınma amacına uygun olarak çağımızın birinci derecede önemli görülen sektörü-

ne «hizmetler sektörü» diyoruz. Bu hizmetler sektörünün imkânları, siteler yaşadıkça diğer sektörlerle de faideli olacaktır.

Önceleri imalât, sonra sanayi sektörü meydana gelerek, şehir büyür; dünya şehri ve metropol olur.

Sihhati yerinde bir çocuğun gelişmesi gibi, şehir de-suni müdahaleler olmazsa-kendikendine gelişir. Tabii alt yapısında hizmetler sektörü için imkânlar bulunmak şartı ile..

Şehirciler, ticaret turizm sanayi, antrepo, sağlık, spor gibi ayrılmış bölgelere zoning diyorlar. Bunlar şehir entegrasyonunun gölütüleri olup, ekonomik entegrasyonla, millî ekonomiye katkıda bulunurlar.

IV — Başbakanlık Devlet Plân-
lama Teşkilâtı Beşer yıllık Kalkınma programlarında ve ilgili Üniversite literatüründe «şehir hareketleri» için hemen tesbit ediverdiği-
miz esaslardan bir kaç şunlardır :

«Büyük şehirler şimdiden millet hudutlarını da şarak yepyeni bir iktisadî vazife içindedirler. Bu vazife: tanzim, kontrol, harekete getirme ve teşvik vazifesidir. Büyük şehirlerin meydana gelişi, kesif bir iktisadî gelişim ile izah edilir. Bütün muasır ekonomik uygarlık bir

büyük şehirler uygarlığı halini almıştır» (İkt. Fak. İctimaî Morfoloji-Sf. 53).

«Büyük şehirler, büyüklükleri ölçüsünde şehirleşmenin iktisadî ve sosyal gelişmeye katkısını arttıran bir güç kazanmaktadır» (D.P.T. 2 nci Beş yıllık Kalkınma Plânı-Sf. 269).

«Şehirleşme ve yerleşme düzeninde Kalkınma Plânı ilkelerine göre bir kademelenmenin sağlanması için gerekli tesbit çalışmaları, 1968 yılı içinde tamamlanacaktır.» (D.P.T. II Beşyıl 1968 yılı İcra Plânı).

«Sanayileşmenin ve şehirleşmeye bağlı sorunların en etkili şekilde çözüme ulaştırılması için imar planı yapımı çalışmaları geliştirilecektir. Bu konuda gelişme potansiyeli yüksek şehirlerin imar plânlarının hızla hazırlanmasına öncelik verilecektir.» (D.P.T. Kalkınma Plânı 1968-1972, Sf. 611)

V — Bir dünya şehrinin kısıtları şunlardır :

«Şehir tesislerinin ulaştığı alan, nüfus yoğunluğu ve saha, fonksiyon strüktürü, içulaşım strüktürü, çok fonksiyonlu gelişme, şehir sınırı içinde fizikî ve coğrafî haller, büyük dünya alanlarıyla ula-

şım bağlantısı fonksiyonla strüktürün bağlantısı, genel durum bağlantısı».

Bütün bunlar ekonomik entegrasyonla sıkı sıkıya ilişki halinde olup, örneğin İstanbul resmen kuruluş yılı olan 330 yılından sonra tarihî devirler içinde, çok defa birinci sınıf dünya şehri olmuştur.

1952-1954 yıllarında gözler önünde halâ duran İstanbul'un büyük istimlâk operasyonu, yalnız sosyal entegrasyonunu değil; ekonomik entegrasyonunu da bozmuştur. Şehir açılan yeni caddelere rağmen ekonomik ve sosyal bir çöküntü içine düşmüştür.

Sıhhatli şehir bünyesi zoning'i ve entegrasyonu kendi kendine yaratmak durumunda olmasına rağmen, nazım ve imar plânı hazırlığı sebepleriyle, bu tabii gelişime imkân verilememiştir.

Ya müdahaleleri kaldırmak, yahut da nazım plânlamayı bilhassa ekonomik entegrasyonu düzenliyecek şekilde süratle hazırlamak gereklidir. Bu sadece şehirlerimizin bu günü ve geleceği için değil; millî kalkınma için de pek zarurî bulunmaktadır.

Şehir ekonomisi üzerinde ihtisas yapacak genç iktisatçılar sizleri şimdiden tebrik ederim.

Sovyet'lerde Petrol Üretimi Bölgeleri

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Üretim bölgelerinden, petrol çıkarma alanlarıyla (istihraç sahaları) rafinerileri kasdetmekteyiz. Buraya ulaştırmayı da katmak gerekir. Fakat biz, elimizdeki veriler ölçüsünde sadece birincisi yani petrol çıkarma alanları üzerinde durmay çalışacağız.

Sovyet topraklarının yarısın-

da, yani 11,8 milyon klm. karelik bir alanda petrol ve tabii gaz bulunduğu belirtilmektedir (1). Gerçi sadece petrollü alanların bilinmesi, rezervler hakkında belirli veriler olmadıkça fazla bir anlam taşımamaktadır. Sovyetlerin petrol rezervi 1961'de toplam Dünya rezervinin % 9 küsurunu teşkil etmekte idiye de, bundan sonra da süratle araştırmalara devam ettiklerinden bu oranın ve mutlak rezervin daha yüksek olduğu düşünülebilir (2). Üretimin yüksek miktarlarla artışa devam etmesi bunu teyid etmektedir.

Günümüzde, Sovyetlerde Petrol çıkarma bölgeleri şu şekilde tasnif edilmektedir : (3) Volga-Ural, Kırım-Kafkas, Ural-Embi, Batı

- (1) T.C. Moskova Büyükelçiliği, Ticaret Müşavirliği, 1969 Yıllık Raporu, sh. 20
- (2) Charles Issawi and Mohamed Yeganeh, The Economics of Middle Eastern Oil p. 8 24 Rusel Equare, London 1962.
- (3) A. N. Lavrişçev, Ekonomiçes-kaya Geografiya SSSR. sh. 37 Moskova-1967.

Türkmenistan, Orta Asya, Dneper-Donets. Karpatlar, Batı Sibiry, Uzakdoğu ve Kuzey Kutbu bölgeleri. Hemen belirtelimki bu bölgeler de kendi aralarında altbölgelere ayrılırlar. Şimdi bunları ele alalım :

VOLGA-URAL BÖLGESİ : Burası geniş alanları kapsayarak Uhta ve Peçora'yı içine almakta, güneyde Embi petrol sınırına, batıda Gorki şehrine, yine güneyde Ural dağlarına kadar uzanmaktadır. Tatar, Başkır ve Udmurt Cumhuriyetlerinde, Kuybişev, Perm, Saratov, Volgograd, Astrahan ve Orenburg alanlarında geniş rezervler vardır. En büyük rezervleri ise, Tatar Cumhuriyetinde Romaşkin, Bondüj ve Almetev, Başkır Cumhuriyetinde Şkopov, İşimbaev, Çekmaguşev, Maçarov, Arlan, Kinel Çerkos, Dmitriev ve Kulesov, Perm'de de Vasilev, Labanov, Yarino-Kamenoloj alanlarında bulunmaktadır.

KIRIM-KAFKAS BÖLGESİ : Burada başlıca petrol rezervleri Azerbaycan'da bulunuyor. Burası, Apşeron, Nijneprikurinskiy, Kubino-Prikaspiyski, Şemahino-Kobistanskiy ve Kirovabad olmak üzere alt bölgelere ayrılmaktadır. Ayrıca, Jilov adası ve diğer bazı yerlerde denizden de petrol çıkarılmaktadır.

Kuzey Kafkasya da iki altbölgeye ayrılmaktadır: Ter-Dağıstan

ve Grozniy. Dağıstan petrol sahaları da Mahaçkale, Ezberbaş ve Acısu'da bulunurki buraları Azerbaycan strüktürünün devamıdır.

Kuban-Karadeniz altbölgesinde, Stravropol, ve Krasnodar civarında geniş rezervler bulunmuştur. En büyükleri ise, Stavropolda kuğeyde, ve Pelagiyadin'de, Krasnodar'da da Leningrad, Maykop, Staro-Minsk ve Berezan civarında bulunuyor.

DNEPER-DONETS BÖLGESİ : Burada en önemli rezervler Radçenkov, Zaçepilov, Glin-Rozbişev ve Priluk'ta toplanmıştır.

KARPAT BÖLGESİ : Karpatlar bölgesinde 20'den fazla rezerv tesbit edilmiştir. En önemlileri Dolin, Orov, Bitkov vb. dir. Birkaç yıl önce de Beyazrusya'da Reçits, Şatilov ve Ostaşkoviç gib ortaya yeni altbölgeler çıkmıştır.

URAL-EMBI BÖLGESİ : Bu bölgenin rezervleri Makat, Dossor ve Kosçakıl'da bulunmaktadır. Son yıllarda batı Kazakistanda yeni rezervler keşfedilmiştir. Özellikle Mangışlak yarımada'sındaki rezerv önemli görülmektedir. Önçalışmalara göre, buradaki petrol rezervi Azerbaycan'inkine eşit hattâ daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Çetbay'da da genîş petrol rezervi vardır.

TPRK MEN BÖLGESİ : İsminden de anlaşılacağı üzere bu bölge Türkmenistan'da bulunmaktadır. Rezervler Çeleken, Kumdağ ve Nebitdağ'da bulunuyor. Ayrıca, Koturtepe, Okarem, Kızılkum ve Bayram-Ali'de geniş rezervler meydana çıkarılmıştır.

ORTA ASYA BÖLGESİ : Bu bölge Özbekistan, Tacikistan ve Kırgız Cumhuriyetlerinden oluşan toprakları kapsamaktadır. Rezervler Fergana, Buhara-Hivin ve güney Tacikistan'da bulunmaktadır. Ferganadakilerin başlıcaları Hocabad, Andıcan ve güney Alamişak'tadır. Buhara-Hivin altbölgesinde son yıllarda önemli rezervler keşfedilmiştir.

SİBİRYA BÖLGESİ : Batı Sibiryanın geniş rezervler ihtiva ettiği son yıllarda ortaya konmuştur. 1967'ye kadar bulunan rezerv sayısı 38 civarındadır (4).

Bu bölge iki altbölgeye ayrılır. Bunlardan biri Orta-Obi rezervleri (OBİ nehri civarı)dir. En önemlileri Tümen Eyaletinde Üst-Balık, Megion, Lokosov, Tom Eyaletinde Medvedev ve Sosmin'dir. Diğer altbölge de, Saim-Krasnolenin sahasıdır. Bu saha Tümen şehrinin 500 klm. kuzeyinde bulunmaktadır.

Batı Sibirya petrol rezervinin,

ülke toplam rezervine önemli bir yer tuttuğu ve jeolojik çalışmalar henüz tamamlanmadığı için bunun daha da büyüyeceği belirtilmektedir. Daha şimdiden Batı Sibirya petrol çıkarılmasında önemli bir merkez olmuştur.

Doğu Sibirya'da da petrol rezervleri bulunmuştur. İrkutsk eyaletinde, Lena nehri kıyısında ortaya çıkarılanlar gravite bakımından önemli görülüyor.

UZAKDOĞU BÖLGESİ : Burada da 15'ten fazla rezerv vardırki, en geniş Sahalindedir. (Güney Oha, Erri, Sabo vb.). Derinlik 40 ile 2400 metre arasında değişmektedir. Buradaki petrol benzin, makine yağları ve kuzey bölgeleri dizel yakıtı üretimine çok uygundur.

KUZAY KUTBU BÖLGESİ : Son yıllarda kuzey kutbunda deniz altında petrol armaları yapılıyor. Yamal yarımadasında petrol damarlarına raslanılmış olması buralarda petrol varlığı düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Jeologların fikrine göre, rezerv tüm yarımadayı kapsadıktan başka Karsk denizine de uzanmaktadır. Nitekim, buz okyanus sahillerinin jeolojik yapısı Meksika körfezininkine çok benzemektedir (5). 1968'de buradan 12 milyon ton petrol çıkarılmış olup içinde bulunduğumuz yıllarda Bakû'nünkini aşacağı tahmin ediliyor.

(4) İbid. sh. 45.

Sovyetlerde bugünkü petrol çıkarma bölgelerini böylece gördükten sonra, bunların nisbi önemi ve dağılışı hakkında şunları söylemek gerekir :

Volga-Ural bölgesi, petrol çıkarılmasında en önemli rolü oynamaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Tatar ve Başkır Cumhuriyetlerinde, Kuybisev, Perm, Volgograd ve Saratov eyaletlerinde petrol bilhassa gelişmiştir. Bu bölgede petrol çıkarma maliyeti, rezervlerin büyüklüğü ve çıkarma metodlarının modernliği nedenleriyle, diğer bölgelere oranla oldukça düşüktür. Tatar Cumhuriyeti, Kuybişev, Volgograd ve Perm eyaletleri petrol çıkarma maliyeti, ortalama Sovyet maliyetinin iki kat altındadır (6).

Diğer yeni bölgelerin ortaya çıkarılmasına rağmen, Kafkasya petrolünün önemi azalmış değildir. Azerbaycanın petrol maliyeti ortalamayı 2.5 misli aştığı halde, rezervlerin çok derinde olmaması, kalitesinin yüksekliği, ve benzin

üretimine elverişliliği dolayısıyla, istihracına önemle devam olunmaktadır. Halen ayrı ayrı ele alındığı takdirde, istihraç hacmi bakımından Tatar, Başkır Cumhuriyetleri ve Kuybişev eyaletinden sonra Bakû alanları dördüncü gelmektedir.

Elimizde petrol bölgelerinin rezervleri hakkında veriler olmamakla birlikte bugünkü istihraç miktarlarına bakarak bu iki bölge rezervlerinin toplam rezervde önemli bir yer tuttuğunu söylemek mümkündür. Bunların yerleşme ve endüstri merkezlerine yakın hattâ aynı alanda olmaları, istihraçta kendilerine öncelik kazandırmaktadır.

Petrol bölgelerinin ülke üzerinde dağılışına gelince. Çarlık Rusyasında uzun yıllar Bakû rezervlerine dayanılmış, 19. ncu yüzyılın sonlarına doğru da aynı bölgede üç yeni rezev tesbit edilmiştir. Ancak, Çarlığın çöküşüne kadar bunların rolü önemsiz kalmıştır. Bugünkü bölgeler ise, ülke üzerinde oldukça dengeli bir biçimde dağılmıştır. Bunun, mevcut ve potansiyel yerleşim ve ekonomik merkezler üzerinde etkisi son derece büyüktür.

(5) Optic. T.C. Moskova Büyükelçiliği, Ticaret Müş. 1967 Rp. sh.

(6) Optic. A.N. Lavrişçev, sh. 218

***Dış Ülkelerde
Eğitim imkânları ve
Burslar***

Yazan : AKŞİT KAYALAR
Devlet Plânlama Teşkilâtı
Dış ilişkiler Müdürü

Fiatı : 30

**ANONİM ŞİRKETLER HUKUKU
VE UYGULAMASI**

Yazan :
İç Ticaret Genel Müdürü
ORHAN ÇEVİK

MUAYYEN ZAMANLARDAKİ
SANCILARDA

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına karşı ve bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır ● **OPON**, günde altı tablet alınabilir

HIÇ DÜŞÜNDÜNÜZ MÜ?

Niçin bütün dünyada büyük çabalarla «KLM ile farklı uçunuz» reklâm kampanyasını sürdürüyoruz?

Bu farkı size gösterebilmemiz için bizimle bir kere uçmanız yeterlidir.. Yerde ve havada göstereceğimiz hizmet bir dahaki seyahatinizi yine KLM ile yapmağa sizi zorlayacaktır.

Amerikaya mı, Avrupaya mı, Asyaya mı, Afrika veya Avusturalyaya mı... Şahsî veya grup seyahati mi yapmak istiyorsunuz?

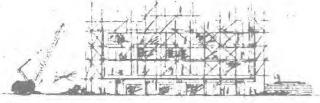
Bize veya yetkili seyahat acentenize bir telefonunuz KLM ile farklı uçmanıza yeterlidir.

Türkiyedeki KLM Ofisleri :

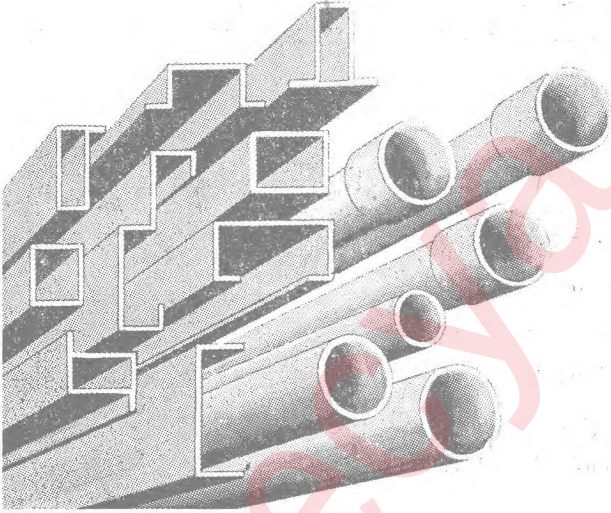
İSTANBUL	Taksim Cumhuriyet Meydanı 15	44 46 80
	İstanbul Hilton Oteli	48 51 80
	Yeşilköy Hava Alanı	73 86 35
ANKARA	Atatürk Bulvarı 135	12 84 18
	Esenboğa Hava Alanı	11 84 84
İZMİR	Cumhuriyet Meydanı Meydan Apt. 11/2	32063
DİYARBAKIR	S. İnal (Genel Satış Acentesi)	
	Kıbrıs caddesi Aslan Palas	2077

fly the
difference

sanayide ve inşaatta borusan mamulleri

Su ve Gaz Boruları TS 301/2 DIN 2440
(Siyah, Galvanizli ve Bitümlü olarak)

Sanayi Boruları TS 302/4 - DIN 2394
TS 416/1 - 2458

Soğuk çekilmiş borular TS 302/3 DIN 2393

Alçak basınç kazan boruları TS 416/1 DIN 2458

İnce Cidarlı sulama boruları

Profil boruları Çeşitli ölçü ve şekillerde

Açık profiller Çeşitli ölçü ve şekillerde

Soğuk çekme bant imâli ve
bant dilme :

Hususi ebat ve şekillerde boru
ve profiller

(Hususi sipariş üzerine)

BS **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul Tel. : 44 74 80 - (5 Hat)

asabî ağırlara karşı...

...GRİPİN, soğuk algınlığından ileri gelen vücut ağrılarına, asabî ağırlara karşı faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ve siyatik ağrılarını teskin eder. GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında bir çok fenalıkları önler. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı tuğlası

• ateş tuğlası

ateş harçları

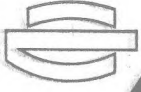
izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

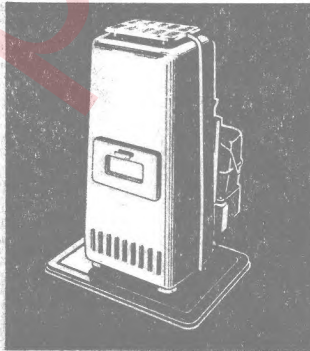
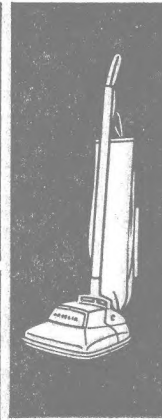
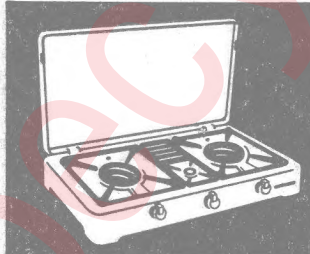
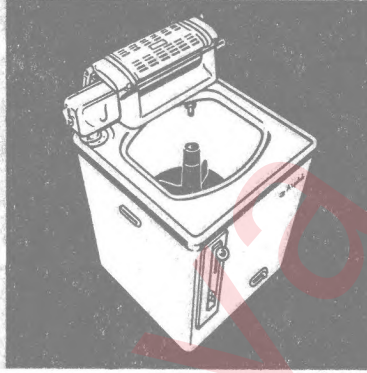
Mz. : 44 30 40

st

ARÇELİK

daima en iyisini
imal eder

üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

evinizin bankası - herkesin bankası

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

yüzlerce boya...
yüzlerce isim var...
fakat en iyisi,
ÇBS boyalarıdır.

Evet, ÇBS Boya Sanayii modern tesislerinde, mütihazsıs kimya mühendisleri ve personel kadrosunun idaresinde her çeşit boya ve yardımcı maddelerini sizler için imal etmektedir.

İşte ispatı...
ÇBS plastik boyaları her zevke uyan cazip renkleri ve üstün kalitesiyle evinizde, büronuza hasılı bulunduğunuz, çalıştığınız her yere canlılık kazandırır.

BELCO sellülozik boya çeşitleri dünya sellülozik boya sanayine yepyeni bir sistem, yepyeni bir kalite getirmiştir. Bütün Batı ülkelerinde olduğu gibi yurdumuzda da tercihle tatbik edilmektedir.

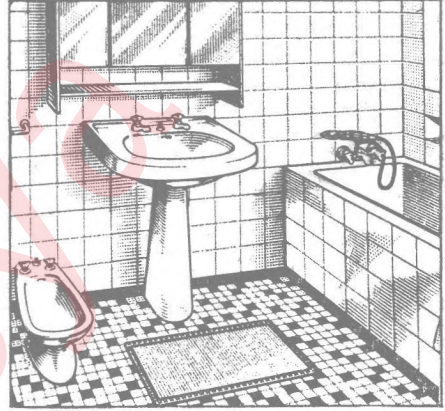
DAHA İYİSİ YOKTUR

ÇAVUŞOĞLU BOYA SANAYİİ - İSTANBUL
KARAKÖY, FERMENEÇLER NO. 66 - 58 TEL: 49 67 10 (DÖRT HAT)

eşsiz kalite eşsiz güzellik

İşte Çanakkale Seramik Fayanslarına
dünya çapında ün kazandıran iki özellik.

KS

Çanakkale Seramik Fabrikaları A.Ş.

Karaköy, Tersane Caddesi, Hediye Sokak No. 4-6
Tel.: 49 19 90 - 49 74 76

Başlıca Mamulleri:

FAYANS
KAROSERAMİK
KAROMOZAİK
İZOLÂTÖR
ELEKTROPORSELEN

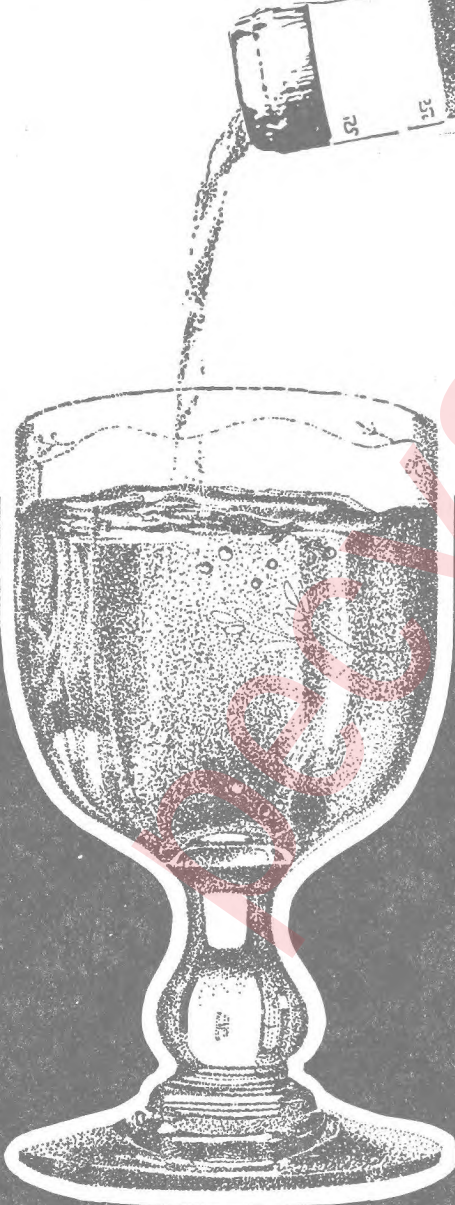
BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR.

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİİNDE**

S

ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın: 60134)